

Artikel: Tegen de grens van emancipatie, Nickeries reactie op de Britse emancipatie, 1820-1842

Auteur: Doortje Swaters

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 41.1, pp. 22-38.

© 2019 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Abstract: This article explores the responses of different social actors in Nickerie (Suriname) to the British slave emancipation in 1834. Nickerie is separated from British-Guyana by the river Corantijn, which figured as a border between slavery and emancipation after 1834. Biased colonial historiography has structurally overlooked and misrepresented the consequential tensions. This article employs a renewal narrative and geographic focus to reconstruct the dynamics of Nickerie's plantation society. First, an analysis of government officials' journals will be used to illustrate that British emancipation hindered government authorities and planters, since slaves deserted and planters' privileges were restricted. Next, individual lifecycles within this social structure will be traced back by integrating quantitative information from slave registers, almanacs, and emancipation registers in both British and Dutch colonies. It appears that British slaves were brought to Nickerie, whereas British and Dutch planters made profit of the confrontation between two systems.

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

TEGEN DE GRENS VAN EMANCIPATIE

Nickeries reactie op de Britse emancipatie, 1820- 1842

Doortje Swaters

Het Surinaamse district Nickerie grenst aan Brits-Guyana. De rivier de Corantijn, die deze twee koloniën van elkaar scheidt, veranderde in 1834 in een grens tussen slavernij en emancipatie. Aan de Surinaamse zijde werden slaafgemaakten tot 1863 systematisch onderdrukt, terwijl een soortgelijke groep in Brits-Guyana dertig jaar eerder wettelijk vrij was. Verschillende historici hebben opgemerkt dat Nickeriaanse slaafgemaakten probeerden de overzijde van de rivier te bereiken. De vraag wat deze situatie exact betekende voor het district, is echter door niemand gesteld. Dit onderzoek zal deze lacune vullen en in kaart brengen hoe de bewoners van Nickerie deze confrontatie van systemen beleefden tussen 1820 en 1842.

De bestaande kennis over Nickerie blijkt in grote mate de dynamiek van de verleden werkelijkheid tekort te doen en de visie van autoriteiten te weerspiegelen. De Haïtiaanse antropoloog Michel-Rolph Trouillot beargumenteert dat het proces van kennisvorming over het koloniale verleden de visie van niet-dominante groeperingen in stilte doet vervallen.¹ Door uit te lichten hoe ook het verhaal van Nickerie doordrongen is van stiltes, legt dit artikel bloot welke structuren het bestaande beeld over Nickerie hebben gevormd.

Recente historiografische trends bieden de handvatten om stiltes anders te benaderen en een nieuw beeld te vormen dat de sociale dynamiek van Nickerie beter tot zijn recht doet komen.² Dit artikel zal eerst bekende bronnen, journalen van Nickeriaanse landdrosten, analyseren met een vernieuwende narratieve focus en aandacht voor hoe verschillende groepen elkaar wederzijds beïnvloedden. De nabijheid van Brits-Guyana schijnt de overheid en planters tot last te zijn geweest – slaafgemaakten verlieten plantages en vrijheden van planters werden beperkt – maar de grens werd nooit volledig gesloten. Daarna zullen nieuwe, grensoverschrijdende bronnen worden toegevoegd. Door kwantitatieve informatie uit slavenregisters, almanakken, emancipatieregisters en genealogische databanken van zowel Nederlandse als Britse koloniën geïntegreerd te bestuderen, kunnen individuele levenslopen van slaafgemaakten en planters worden getraceerd. Hieruit zal blijken dat verscheidene Nickeriaanse slaafgemaakten afkomstig waren uit Britse koloniën maar

door hun eigenaren werden gedwongen de grens over te steken, waardoor zij dertig jaar langer in slavernij leefden. Nickeriaanse planters bleken echter op verschillende manieren te profiteren van de confrontatie tussen twee systemen.

STILTES IN EEN KOLONIAAL GRENSGEBIED

‘Nickerie verdient een ruimere plaats in de geschiedenis van Suriname’, zo schrijft A.A. Heckers in zijn voorwoord.³ Deze Nickeriaanse, Creoolse onderwijzer, was in 1923 de eerste die een historisch overzicht gaf van het district Nickerie. Dit district, zo betoogde hij, werd door haar afgelegen ligging ten opzichte van het centrum van Suriname te weinig belicht. Anno 2019, een kleine eeuw na Heckers’ woorden, heeft niemand zijn voorbeeld gevolgd. Dit valt grotendeels toe te schrijven aan de aard van de koloniale historiografie.

In de internationale koloniale historiografie heeft institutionele geschiedschrijving lang de overhand gehad. De onderwerping van koloniën aan het gezag van het westen werd enkel beschreven vanuit het perspectief van de kolonisator. Dit veranderde onder invloed van het postkolonialisme in de jaren zeventig. Historici belichtten hierin autonome geschiedenissen van de koloniën, verhalen van de onderdrukte groeperingen en negatieve effecten van de koloniale heerschappij. Vanaf de jaren negentig neemt het belang van de stroming New Imperial History toe. Tony Ballantyne, een Nieuw-Zeelandse historicus en een belangrijke initiator van deze onderzoekstroming, beschrijft New Imperial History als een cultuurhistorische invalshoek met bijzondere aandacht voor thema’s als discoursen, macht, etniciteit, gender, lichaam en religie. Als aandachtspunt voor koloniale geschiedverhalen noemt hij onder andere het *webbed character* van koloniale ruimtes: de wederzijdse verbindingen tussen moederland, kolonie en andere koloniale gebieden.⁴ Ook Remco Raben, Nederlands koloniaal historicus, meent dat de geschiedenis van Nederlandse koloniën de invloed van internationale ontwikkelingen op de Nederlandse politiek dient te integreren.⁵

De studie *Orientalism* van Edward Saïd uit 1978 opende daarnaast de ogen voor de ongelijke machtsverhoudingen in kennis over de koloniale samenleving. Saïd concludeerde op basis van een studie naar literatuur uit westerse koloniale machten over het Midden-Oosten dat in de negentiende eeuw een discours van oriëntalisme dominant was. Dit is een manier van spreken, denken en schrijven, waar het westen zichzelf een ‘ander’ verschaft, waartegen de eigen identiteit kan worden bepaald. Doordat elke waarneming de werkelijkheid bestudeerde vanuit het vooraf gekleurde oriëntalistische perspectief, werden stereotyperende aannames over de niet-Europese ander telkens opnieuw gereproduceerd.⁶ Deze vorm van kennisproductie is tegelijkertijd een stijl van westerse dominantie. Het belichten van de

negatieve kenmerken van 'de ander', benadrukt de positieve kenmerken van het zelfbeeld en bevestigde zo de superioriteit van het westen. Macht en kennis zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, omdat de kennisproductie over de koloniale 'ander' impliciet de eigen politiek rechtvaardigt.⁷

Michel-Rolph Trouillot beargumenteert dat kennis over de werkelijkheid van het verleden eveneens is gedetermineerd door koloniale machtsstructuren. Narratieven over de verleden werkelijkheid zijn namelijk doordrongen van stiltes – plekken waar het perspectief van niet-dominante groeperingen bewust uit beeld wordt gelaten. Stiltes maken hun entree bij betekenisgeving, narratief-vorming, archiefvorming en bronproductie.⁸ In Nickerie blijkt op al deze niveaus sprake te zijn van stiltevorming.

Met 'betekenisgeving' duidt Trouillot op het geheel aan kennis over de verleden werkelijkheid. In Nickerie is dit gebaseerd op secundaire literatuur. Het district komt aan bod in een aantal boeken over de ontwikkeling van de kolonie Suriname.⁹ Tot nog toe heeft slechts Heckers een overzichtswerk over de Nickeriaanse geschiedenis geschreven.¹⁰ Het bekende verhaal begint met de ontginning van Nickerie in het jaar 1797.¹¹ De politieke spanningen die destijds het moederland beïnvloedden, vonden hun weerklank in het koloniale bestuur. Tijdens de Franse Tijd, 1795 – 1815, werd de kolonie Suriname namelijk geconfisqueerd door de Britten. In de vroege jaren van Nickeries ontginning, viel het district dus onder Brits bestuur en zodoende werd het district bevolkt door Britse planters. Na afloop van de Franse Tijd werd het Nederlandse bestuur hersteld in Suriname. De voornamelijk Britse Nickerianen verzochten toen om tot de Britse koloniën te blijven behoren.¹² Dit verzoek werd niet ingewilligd, maar de Britten in Nickerie ontvingen wel het privilege tot belastingvrije handel met nabijgelegen Britse gebieden.¹³ De periode na de Franse Tijd gaat de historiografie in als een periode waarin de plantagesamenleving van Suriname geleidelijk minder winstgevend werd en de kolonie langzaam ontwikkelde naar emancipatie in 1863.¹⁴

Het is precies in het licht van dit narratief dat een clichématige ontwikkeling volgt van groei naar bloei en eindigend in verval, dat historici Nickerie opmerken.¹⁵ Aangezien het district zich bevindt aan de grens met de initiator van emancipatie, en deze geografische positie verband houdt met verschijnselen van politieke onrust, gaat het gebied opvallen in het licht van Suriname als vervallende kolonie.

Ook door de structuur van archieven geraakt Nickerie in stilte. De archieven waarop het geschiedverhaal is gebaseerd, bevinden zich in Paramaribo. Zodoende wordt het verhaal gepresenteerd als een verhaal van de kolonie Suriname als *geheel*. Daarin gaat weinig aandacht uit naar regionale verschillen, en wordt er niet over de grens

gekeken.¹⁶ Nickerie bevond zich op zes dagen reizen van het bestuurlijk centrum en is vanuit het perspectief van Paramaribo een periferie. Berbice, het grensgebied aan de zijde van Brits-Guyana, was echter slechts zes uur verwijderd van Nickerie. De informatie in de archieven van Paramaribo is dus geografisch gedetermineerd, maar ook zijn de bronnen gekleurd. Deze werden namelijk bijgehouden door koloniale ambtenaren, die redeneerden vanuit een oriëntalistisch discours.

Toch is het mogelijk om binnen de grenzen van deze kennis stiltes te doen spreken. De bronnen die benut worden in dit onderzoek lijden onder een inherente epistemologische problematiek: zij weerspiegelen de ongelijke machtsrelaties zoals deze actief waren op het moment van optekening. Om te voorkomen dat een nieuw onderzoek deze verhoudingen reproduceert, is het belangrijk deze bronnen kritisch te beschouwen, en te kijken hoe verschillende groepen elkaar wederzijds beïnvloedden. Een focus op Nickerie als enkel gebied zal de beperkingen van het standaard-narratief over de Surinaamse plantage-samenleving ontwijken. Dit betreft een verbreding – Nickerie dient als opstappunt om verder te kijken dan de nationale grens – maar ook een verdieping. Een te breed historisch perspectief is namelijk onnauwkeurig als het niet gecombineerd wordt met inzicht in de manier waarop zaken lokaal functioneren.

REACTIES OP EEN POLITIEK BESLUIT. DE JOURNALEN VAN DE LANDDROSTEN

Volgens de eerder genoemde Heckers, bracht het Engelse emancipatiebesluit 'zoo'n agitatie onder de [Nickeriaanse slaven] en deed [het] de zucht naar vrijheid zoo sterk in hen ontwaken, dat zij, vol verlangen, den blik naar het nabijzijnde Berbice richtende, elke gelegenheid aangrepen om te ontsnappen.'¹⁷ Deze stelling laat zien hoe Nickerie tot nu toe de meeste historiografische aandacht heeft gekregen: als een district dat door haar positie aan de grens hinder ondervond van de Britse emancipatie. Dit beeld ontstaat omdat Nickeries geografische positie verband houdt met de ontwikkeling van het narratief over de naar emancipatie ontwikkelende kolonie Suriname en omdat kennis over Nickerie is overgeleverd in gekleurde bronnen met een hiërarchisch discours. Niet alleen rechtvaardigen de koloniale bronnen impliciet de eigen politiek, bijvoorbeeld door slaafgemaakten te betitelen als 'eigendom' van planters om zo vluchtpogingen weer te geven als een onteigening van bezit en een misdaad, maar ook worden slaafgemaakten gestereotypeerd weergegeven.¹⁸

Dit beeld kan veranderen door deze standaard narratieve structuur los te laten en een verhaal te vertellen waarin centraal staat hoe verschillende groepen elkaar wederzijds beïnvloedden, in plaats van hoe het gebied zich rechtlijnig ontwikkelde van een begin naar een einde.

Voor dit doeielinde zijn de journalen van de landdrosten geanalyseerd, waarin landdrosten tussen 1820 en 1842 dagelijks aantekeningen bijhielden over de gang van zaken in Nickerie.¹⁹ De jaren 1820 en 1842 staan los van wat in de historiografie als kerngebeurtenissen wordt aangewezen. Deze arbitraire afbakening leent zich om het standaardverhaal te ontwijken.

Verschillende historici hebben opgemerkt dat Nickeriaanse slaven door de Britse emancipatie de Corantijn over wilden steken. In tabel 1 is gekwantificeerd hoeveel vluchtpogingen door Nickeriaanse slaafgemaakten zijn ondernomen, op basis van de waarnemingen van de landdrosten. Slaafgemaakten ontvluchtten Nickerie reeds voor 1834, maar de afschaffing van slavernij deed het aantal ontvluchtelingen toenemen.

Jaar	Pogingen	Aantal mensen	Slagen:	Plantages
1820	0 (oproer)	0	0	Hoop
1821	Geen gegevens	-	-	
1822	Geen gegevens	-	-	
1823	0	-	-	
1824	4	13 + “enkelen”	“enkelen” lukte, 5 gelukt; 8 mislukt.	Gloucester, Waterloo, Krappahock, onbekend.
1825	2	7	7 mislukt.	Onbekend.
1826	1	4	4 gelukt.	Krappahock
1827	0	0	-	
1828	0	0	-	
1829	0	0	-	
1830	0	0	-	
1831 (1 ^e kwart)	1	10	10 mislukt.	Nursery
1832	0	0	-	
1833	1	2	2 gelukt.	
1834	7	21	20 gelukt; 1 mislukt.	Gloucester, Lot no 1, Waterloo x 4.
1835	1	3	3 gelukt.	L'Espérance
1836	0	0	-	
1837	7	17	17 gelukt.	Providence, Locharber, Waterloo, Lot 1, Forge, Nursery.
1838	4	10	8 gelukt; 2 mislukt.	Nursery, Waterloo, Margaretenburg.
1839	7	11	10 gelukt; 1 mislukt.	Waterloo, Paradise, Nursery, Forge.
1840	12	27	3 gelukt; 24 mislukt.	Botany bay, Margaretenburg, Plaisance, Waterloo, militaire post, Potosi, Nursery, Paradise.
1841	1	1	?	Paradise
1842	1	1	?	Onbekend
Tot.	49	Meer dan 127	72 gelukt; 53 mislukt – 2 onbekend.	

Tabel 1: Aantal vluchtelingen.

Deze vluchtpogingen namen niet alleen toe maar veranderden ook van richting en aard. Waar slaafgemaakten voorheen hun toevlucht zochten in de bossen, poogden zij na 1833 de Corantijn over te steken en Berbice te

bereiken. In 1834 werd zelfs gesteld dat bewoners van de plantage Waterloo een “*complot smeedden*” om gezamenlijk de Corantijn over te steken.²⁰

Naast ontvluchtingen probeerden slaafgemaakten zich op andere manieren te verzetten tegen de planters. Een aantal keer werd geprobeerd in overleg te gaan: op drie momenten klaagden groepen bij de landdrost over hun situatie. Deze klachten werden echter niet ingewilligd.²¹ De meldingen van expliciet verzet zijn meer frequent. Zo zijn er verschillende meldingen gedaan van brandstichting, en werd op 5 juni 1820 gemeld over een oproer op plantage Hope.²² In 1821 en 1831 zijn bovendien samenzweringen opgemerkt, maar deze werden onderdrukt.²³ Precies de periodes waarin deze hebben plaatsgevonden, ontbreken in de journalen van de landdrost. In 1837 werd een plan tot een georganiseerde opstand vanuit plantage Fougue opgemerkt. De slaafgemaakten Boutes, Brace en Nelson werden derhalve in de boeien geslagen en verplicht tot dwangarbeid.²⁴

Als reactie op onrust en ontvluchtingen hebben overheidsbevoegdheden meerdere maatregelen getroffen. Ten eerste werd continu geprobeerd de vluchtroute van slaafgemaakten effectiever te bewaken. Hiervoor werden indianen ingezet, maar werd ook extra militaire hulp ingeschakeld.²⁵ Ten tweede werd meerdere malen geprobeerd de communicatie met Britse koloniën te stremmen. Dit gebeurde reeds voorafgaand aan de Britse emancipatie – in 1832 bijvoorbeeld, was handel met Berbice verboden vanwege een cholera uitbraak, maar de communicatieverboden hadden vanaf 1833 te maken met de confrontatie tussen twee politieke systemen. Het communicatieverbod van 28 december 1833 was expliciet een reactie op de bekendmaking van het Britse besluit het daaropvolgende jaar de slavernij af te schaffen.²⁶ Ook in 1837 en 1841 werden communicatieverboden uitgeroepen als reactie op ontvluchtingen naar de overzijde van de grens.²⁷

Toch bleek dat planters behoefte hadden om contact te blijven onderhouden met Britse koloniën. Toen op 24 september 1834 de gouverneur-generaal het Nickeriedistrict bezocht, verzochten vijf verschillende inwoners om Berbice te bezoeken.²⁸ Uit een analyse van verschepingen bleek daarnaast dat continu werd gepoogd handelscontacten met Britse koloniën te blijven onderhouden.

Naast slaafgemaakten, planters en overheidsbevoegden bevonden zich indianen in het Nickeriedistrict: de Warrau, de Caraïben en de Arrowakken. Deze indianen werkten vanaf de aanleg van het district samen met kolonisten en op 12 april 1823 kregen zij de aanstelling om gevluchte slaafgemaakten op te sporen.²⁹ Op 25 september datzelfde jaar werd een post gebouwd op de hoek van de Nickerierivier en de Maratakkakreek, van waaruit indianen de rivieren in de gaten konden houden.³⁰ Indianen

kregen betaald in kruid, lood, levensmiddelen en spiritus.³¹ Zij speelden in op de behoeften van de Nickeriaanse planters, bijvoorbeeld door een verhoogde betaling te eisen toen zij in 1834 meer Afro-Surinamers terug dienden te halen.³² Verschillende groeperingen stonden de indianen bij in hun opspoorpogingen. Zo werden bij bospatrouilles meermalen leden van de gewapende burgerwacht meegestuurd en zijn er ook slaven die zelf gevluchte slaven opvingen en naar het Nickeriepunt brachten.³³

Ook Brits-Guyana speelde in op de ontwikkelingen in Nickerie. De bewoners van Brits-Guyana hadden er baat bij om mensen die de slavernij ontvluchtten te ontvangen. Het past namelijk in de zelfrepresentatie als ideologisch superieure abolitionisten die Brits-Guyana actief uitdroeg.³⁴ Dit deden zij in zowel het buiten- als het binnenland. Britten reisden namelijk als voorvechters van het abolitionisme rond door Suriname, met als doel onrust te veroorzaken en het slavernijsysteem aldaar in de war te brengen.³⁵ In Brits-Guyana maakten mensen zich sterk om de oversteek over de Corantijn te faciliteren. Zo werd er een *slave protector* aangesteld en waren er tijdschriften waarin triomfantelijk geschreven werd over slaven uit Nickerie die Berbice bereikten.³⁶ Hoewel planters uit Nickerie probeerden slaafgemaakten terug te halen, komt in de dagtekeningen van de landdrost geen enkel geval voor waar slaafgemaakten terugkeerden.³⁷ In de ontvangstbereidheid van Brits-Guyana speelde echter meer dan ideologie. Immers, sinds de afschaffing van de slavernij kelderde de economie van deze kolonie, van een productie van 87 miljoen pond in 1833 naar 60 miljoen pond in 1848.³⁸ Tevens ontstond een arbeidstekort op plantages.³⁹ Hoe meer arbeiders Suriname ontvluchtten, hoe meer arbeiders in Berbice te werk gesteld konden worden.

Verschillende groeperingen hebben dus op een eigen manier vorm en inhoud gegeven aan internationale politieke ontwikkelingen. Er ontstond een paradoxale situatie: slaafgemaakten probeerden de overzijde van de grens te bereiken terwijl Surinaamse autoriteiten poogden de planters en het systeem van slavernij te beschermen door communicatie tussen Britse koloniën en Nickerie te stremmen. Indianen profiteerden van de situatie door een hogere betaling te eisen voor het opsporen van ontvluchte slaven. Britten waren ontvankelijk voor gevluchte slaven omdat zij zo hun ideologische en economische positie kracht bij hoopten te zetten. Eigenaren waren echter ambigu: enerzijds wilden zij ontvluchtingen beperken, anderzijds bleven ze afhankelijk van de contacten over de grens. Zo bleek de grens nooit volledig gesloten te worden en ontstond er een continue uitwisseling tussen Nickerie en de Britse koloniën.

MANOEUVREREN TUSSEN TWEE SYSTEMEN.
ALMANAKKEN, EMANCIPATIE- EN SLAVENREGISTERS
Het Britse abolitionistische tijdschrift *The Anti-Slavery Reporter* berichtte

in 1861 over een rechtszaak tegen planters met een Britse nationaliteit die zich in Suriname bevonden en aldaar geld verdienden met slavernij.⁴⁰ Van de veertien planters die zij beschreven, leefden er vijf in Nickerie. Blijkbaar genoten Britse staatsburgers van het beste van twee werelden. Nu uit de journalen van de landdrost duidelijk is hoe verschillende bevolkingsgroepen van Nickerie reageerden op het emancipatiebesluit, zal de volgende sectie laten zien hoe individuen binnen deze kaders functioneerden.

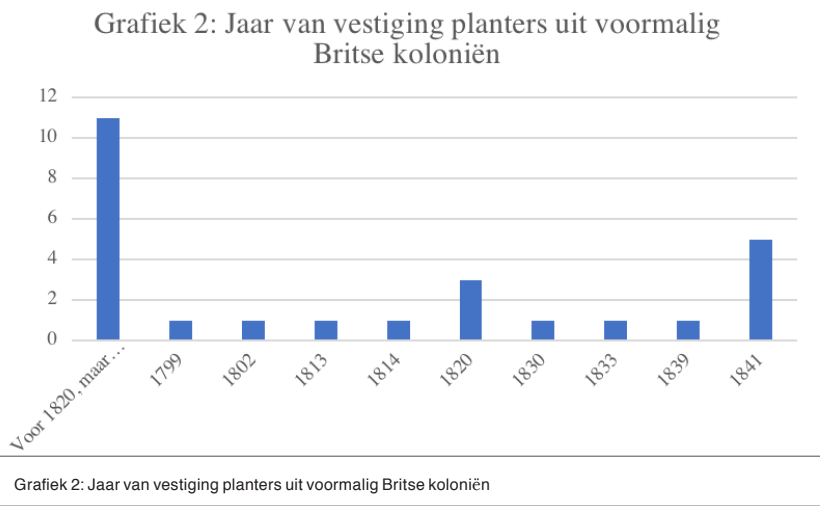
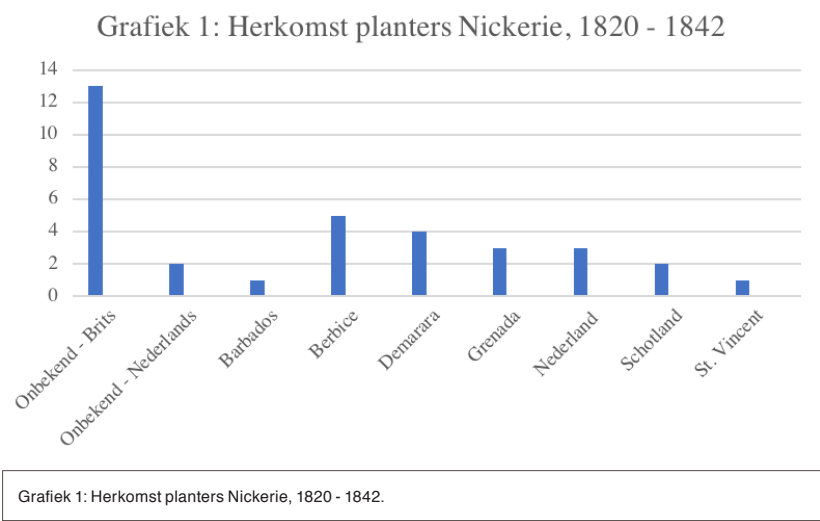
Om informatie te achterhalen over de planters is gebruik gemaakt van plantagelijsten uit de Surinaamsche Almanakken en van Nederlandse en Britse emancipatieregisters. De plantagelijsten werden jaarlijks uitgegeven door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en vertellen per plantage wie de eigenaren, directeurs en administrateurs zijn. De emancipatieregisters vertellen hoeveel geld planters ontvingen na de afschaffing van slavernij. Om uitspraken te doen over de levensloop van slaafgemaakten, zijn Surinaamse en Britse slavenregisters geanalyseerd. Dit zijn lijsten met namen van slaafgemaakten, die ofwel per directeur ofwel per plantage werden geregistreerd. Zowel de bronnen over de planters als de bronnen over de slaafgemaakten maken het mogelijk om grensoverschrijdend onderzoek te doen en om te kijken welke mensen in meerdere koloniën actief zijn geweest.

Het is niet onopgemerkt gebleven dat Britse planters naar Nickerie verhuisden om langer van het systeem van slavernij te profiteren. Hierboven werd reeds genoemd dat in 1861 een rechtszaak werd aangespannen tegen een aantal planters. Dit is voor Dikland een reden om te schrijven dat 'slimme jongens' uit Britse koloniën vanaf 1800 hun slavenmachten naar Suriname vervoerden. Naarmate duidelijker werd dat de Britse regering de slavernij af wilde schaffen maar de Nederlandse regering niet, nam vervoer in slaven volgens hem toe.⁴¹ Echter, deze verhuizingen vonden niet slechts plaats om emancipatie te voorkomen. Een aantal planters begaf zich namelijk al naar Nickerie in de periode dat het gebied nog onder Brits gezag viel.⁴² Ook moet de gunstige economische ontwikkeling van Nickerie Britse planters hebben gemotiveerd.⁴³

Een poging om in kaart te brengen welke planters de grens overstaken, is echter nooit gedaan. De aard van het bronmateriaal maakt het onmogelijk dit in volledigheid te doen. Veel planters die tussen 1820 en 1842 in het Nickeriedistrict resideerden, vestigden zich namelijk tussen 1797 en 1820, een periode waarin almanakken, journalen en slavenregisters nog niet werden bijgehouden. Toch zijn, door informatie uit de Surinaamsche Almanakken te vergelijken en aan te vullen met informatie uit verschillende databanken, een aantal uitspraken te doen.

In grafiek 1 is de afkomst van de planters in Nickerie verwerkt. Het merendeel van de planters blijkt een Britse achtergrond te hebben. Uit

grafiek 2, waarin aangegeven staat wanneer Britse kolonisten zich vestigden in Nickerie, blijkt dat geen van deze planters naar Nickerie verhuisde in de periodes direct voor en na de afschaffing van de slavernij in Groot-Brittannië

Toch gaven meerdere planters in Berbice aan met hun slaven de grens over te willen steken toen in 1833 bekend was gemaakt dat de slavernij zou worden afgeschaft.⁴⁴ Hierop stelde de gouverneur van Berbice, Charmicael Smyth, dat hij alle planters die daadwerkelijk

de grens over zouden steken en daarbij slaven mee zouden nemen, zou onthoofden.⁴⁵ Deze maatregel lijkt effectief te zijn geweest.

Desalniettemin vonden voormalige bewoners van Britse gebieden andere manieren om te profiteren van de confrontatie tussen twee systemen. Zo woonden Lodewijk Christoffel en zijn zoon Vincent Abbensets sinds lange tijd in de Britse kolonie Berbice, waar zij een plantage met 246 slaven bezaten. In 1818 noopten schulden tot verkoop van deze plantage.⁴⁶ Met het geld dat Lodewijk hiermee ophaalde, kon hij samen met zijn schoonzoon Willem Carbin plantages aanschaffen in Nickerie.⁴⁷ Waar de familie Abbensets in Brits-Guyana het faillissement nabij was, kon Vincent Abbensets nog decennialang slaven blijven houden.

Ook waren er Nederlanders die actief waren in Brits-Guyana, daar na de emancipatie in 1834, manumissiegeld ontvingen en vervolgens actief bleven in Nickerie. Dit geldt voor de firma Charbon. Pieter Elias Charbon bezat drie plantages in Berbice. Pieter Elias overleed voor 1834, maar voor twee van zijn plantages ontvingen zijn zoons Jan Adam en Pieter Anthony gelden ter hoogte van 10.175 pond en 6.624 pond. Zijn zoons, die overigens in Amsterdam woonden, hebben deze gelden vervolgens geïnvesteerd in zowel Nickerie als andere gebieden van Suriname. In 1863 ontvingen zij 13.200 gulden voor 45 slaafgemaakten op plantage Lot no. 34, en 41.700 gulden voor 139 slaafgemaakten op plantage Hamburg in Saramacca.⁴⁸ Soortgelijke gevallen zijn zichtbaar onder Britten. Zo blijkt dat Alexander Cruickshank alvorens hij actief was in Nickerie, slaven bezat in St. Vincent, waarvoor hij manumissiegelden ter hoogte van 736 pond ontving.⁴⁹

Uit de journalen en almanakken blijkt dat Britse autoriteiten de migratie minder sterk controleerden en Britten zich weer konden vestigen in Nickerie na 1840. De zoon van de heer Carbin vestigde zich bijvoorbeeld in 1841, toen hij de bezittingen van zijn overleden vader erfde. Robert Kirke kon profiteren van een soortgelijke situatie: toen zijn schoonvader James Balfour in 1841 overleed, erfde hij zijn plantages. Kirke, die hiervoor verhuisde uit Schotland naar Nickerie, werd hiermee een van de rijkste planters van Suriname.⁵⁰ In 1863 ontving hij 68.700,00 gulden voor 231 slaafgemaakten op plantage Waterloo.⁵¹

Nu blijkt dat veel planters in Nickerie inderdaad afkomstig waren uit voormalig Engelse koloniën en dat dit voor hen op verschillende manieren voordelig uitpakte, ontstaat de vraag in hoeverre planters hun slaven meenamen in hun verhuizing. Ook hiervoor geldt dat verschillende auteurs hebben geconstateerd dat dit gebeurd moet zijn, maar een poging deze migratie te kwantificeren nog niet heeft plaatsgevonden. Van Renselaar schrijft dat het voor slaafgemaakten van Engelse afkomst een 'grote teleurstelling' is geweest dat het Engelse

voorbeeld in Suriname niet werd nagevolgd.⁵² Ook Dikland stelt dat Nickerie bevolkt werd met slaven uit Barbados en Jamaica. Deze slaven bleven tot 1863 in slavernij, terwijl hun 'collega's' op de eilanden en aan de overkant van de Corantijn reeds in de jaren dertig vrij waren.⁵³ Heckers noemt zelfs dat Joseph Tyndall en Adam Stewart beiden met een slavenmacht van omennabij de honderd personen in Nickerie arriveerden.⁵⁴

Verschillende omstandigheden maken het echter onmogelijk om te kwantificeren hoeveel arbeiders in Britse koloniën resideerden alvorens zij zich in Nickerie begaven. De eerste planters vestigden zich in Nickerie vanaf 1797, tien jaar voor het afschaffen van de trans-Atlantische slavenhandel in 1807. Hierna ontstond een periode van smokkel.⁵⁵ Om dit tegen te gaan werd in 1826 het bijhouden van slavennamen in slavenregisters verplicht gesteld, maar smokkel bleef aanhouden. Zo schreef de gouverneur-generaal in 1833 in zijn journalen dat planter Nicholson gewelddadig probeerde slaven vanuit Berbice naar Nickerie te vervoeren.⁵⁶ Toen John Bent een aanklacht indiende tegen Nicholson, stellende dat Nicholson de Britse autoriteiten omkocht voor dit vervoer van slaven, werd Bent verbannen uit Nickerie.⁵⁷ Deze smokkel heeft hoogstwaarschijnlijk aangehouden. Zo noemde Burnett dat N. de Wolff, posthouder van de Corantijn aan de kant van Berbice, in 1840 werd aangeklaagd illegaal slaven uit Berbice naar Nickerie vervoerd te hebben.⁵⁸

Ook de aard van de bronnen staat een volledige kwantificatie in de weg. Engelse registers werden bijgehouden vanaf 1813, zestien jaar na de vestiging van de eerste planters in Nickerie. De namen van de slaven die de vroege gevestigden bezaten in hun land van herkomst zijn dus niet te achterhalen. Ook zijn niet alle Britse slavenregisters online beschikbaar. Dit geldt voor de volledige dataset van Demarara en dit is een gebied waar, zo bleek uit grafiek 1, veel Nickeriaanse planters vandaan kwamen. In Nickerie ontbreken de gegevens van vele plantages.⁵⁹

Toch is een poging gedaan om zo ver mogelijk de aantallen slaafgemaakten die met hun meesters in Nickerie terecht zijn gekomen te kwantificeren. Dit is gedaan door eerst in de almanakken te kijken waar en in welke periode elke planter actief was, vervolgens te onderzoeken van welke Britse plantages deze planter afkomstig was en daarna de namen van slavenregisters in Nickerie en de Britse koloniën te achterhalen. Zo bleek dat dertien slaafgemaakten zowel in Britse koloniën als in Nickerie hebben geleefd. Dit gaat om Jan, Philippa en Annetta bij Vincent Abbensets, Sabina en Christina bij Carbin, Philida van Charbon en Quash, Louisa, Peggy, George, Francis, Bersey en Fanny bij Jane Rose Cruden.

In Nickerie vestigden Britse planters zich reeds voor de afschaffing van de slavernij. Dit was mogelijk omdat het district destijds nog onder

Brits gezag viel. Direct voor en na de afschaffing van slavernij in Brits-Guyana werd aan twee kanten geprobeerd het contact te beperken. Uit de vestigingsdata van planters lijkt dit met succes te zijn gebeurd. Toch stabiliseerde de situatie na verloop van tijd. Planters staken dus de grens over en profiteerden in Suriname van het systeem van slavernij. Zo hebben meerdere mensen in zowel Britse als Nederlandse koloniën vergoedingen ontvangen voor de manumissie van hun slaafgemaakten. Hoewel literatuur benoemt dat planters hun slavenmachten meenamen in hun migratie, valt hierover door gebrekkig bronmateriaal nog weinig te stellen. Het feit dat het gebeurd is, is bewezen voor dertien personen, maar de kans is groot dat het een groter aantal betrof.

CONCLUSIE

Het district Nickerie bevond zich jarenlang op de grens van emancipatie en slavernij. Het complexe sociale antwoord dat werd gegeven op de confrontatie tussen twee politieke systemen blijkt echter, het begrippenapparaat van Trouillot volgend, te zijn stilgevalen in de Surinaamse historiografie. In het clichématige narratief van de Surinaamse plantagesamenleving, krijgt Nickerie betekenis als district waaruit slaafgemaakten probeerden te vluchten naar het geëmancipeerde Brits-Guyana. Deze betekenis is gebaseerd op gekleurde bronnen die overgeleverd zijn in archieven die nationale grenzen aanhouden. Huidige trends in de koloniale historiografie benadrukken echter verwevenheden in de koloniale samenleving en grensoverschrijdende ontwikkelingen.⁶⁰ Nickerie is als grensdistrict een opstappunt om een vinger te leggen op dergelijke processen.

Het werd mogelijk om een gelaagd beeld te schetsen van de Nickeriaanse plantagesamenleving door de journalen van de landdrost te bestuderen zonder narratieve structuur en met een arbitraire chronologie. Verschillende sociale groepen gaven op een eigen manier betekenis aan de grens. Slaafgemaakten probeerden de grens over te steken, waardoor overheidsbevoegdheden de Britse emancipatie als dreiging zagen en probeerden maatregelen te nemen zoals een communicatieverbod en extra militaire controle. Indianen maakten gebruik van de situatie door een hogere betaling te eisen. Eigenaren waren ambigu, aangezien zij de ontvluchtingen wilden beperken, maar afhankelijk bleven van contacten over de grens. Zodoende kon de overheid geen rigide scheiding handhaven tussen Nickerie en Brits-Guyana. Bovenstaand beeld is echter gebaseerd op de visie van landdrosten, die redeneerden vanuit een hiërarchisch discours, en impliciet de eigen politiek rechtvaardigden. Door slaafgemaakten te betitelen als 'eigendom' van planters, leken vluchtpogingen een onteigening van bezit en zodoende een misdaad.

Macht- en kennisstructuren zijn dus onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

Door individuele levenslopen te traceren uit kwantitatieve bronnen die de grenzen van nationale archieven overschrijden, blijkt dat niet slaafgemaakten, maar planters de grens naar hun hand zetten. Planters bleken middels een pragmatische omgang met de grens financieel te profiteren van twee systemen. Enkele planters namen slaafgemaakten mee de grens over, waardoor zij noodgedwongen dertig jaar langer in slavernij leefden. De grens was dus een fysieke en mentale scheidslijn tussen twee werelden, maar bleek geenszins gesloten.

Dit artikel is gebaseerd op de bachelorscriptie van Doortje Swaters. Momenteel is zij eerstejaars student van de onderzoekmaster in Historical Studies aan de Radboud Universiteit te Nijmegen. Hier specialiseert zij zich in cultuurtheorie, de koloniale samenleving en de geschiedenis van mens-dierrelaties.

1. M.R. Trouillot, *Silencing the Past: Power and the production of history* (Boston 1995) 26.
2. T. Ballantyne, 'Religion, Difference, and the Limits of British Imperial History', *Victorian Studies* 47:3 (2005) 427-455; Remco Raben, 'A new Dutch imperial history? Perambulations in a prospective field', *BMGN – Low countries historical review* 128.1 (2013) 5-30.
3. A.A. Heckers, *Het District Nickerie. Geographische aantekeningen en geschiedkundig overzicht, met kaarten.* (Paramaribo 1923)
4. T. Ballantyne, 'British Imperial History', 428 - 433, 449 - 452.
5. R. Raben, 'A new Dutch imperial history? Perambulations in a prospective field', *BMGN – Low countries historical review* 128.1 (2013) 5-30.
6. E.W. Said, *Orientalism* (New York 1978) 2, 5-6.
7. E.W. Said, *Cultuur en Imperialisme* (New York 1993) 131.
8. Trouillot, *Silencing the Past*, 26.
9. Zie: 1: H. Buddingh, *De geschiedenis van Suriname* (Amsterdam 2012) 185; 2: J. Wolbers, *Geschiedenis van Suriname* (Amsterdam 1861) 814 - 819 & 3: S. Hira, *Van priary tot en met De Kom: De geschiedenis van het verzet in Suriname, 1530 – 1940* (Rotterdam 1982) 164 – 168.
10. Heckers, *Het District Nickerie*.
11. Heckers, *Het District Nickerie*, 32.
12. C.C. Goslinga, *The Dutch in the Caribbean and in Surinam, 1791/5 – 1942* (1990) 181.
13. Vermoedelijk werd dit verzoek ingewilligd omdat in Britse koloniën Nederlanders woonden die onder eenzelfde regelgeving vielen.
14. Goslinga, *The Dutch* (1990) 413.
15. A. Van Stipriaan, *Overvloed en stiltes in de geschiedenis van slavernij en marronage in Suriname in de laatste halve eeuw* (2013).
16. Van Stipriaan, *Overvloed en stiltes*.
17. Heckers, *Het District Nickerie*, 70.
18. NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv. nr. 24, 19 augustus 1837.
19. De landdrosten van Nickerie in de betreffende periode waren: Samuel Ricketts tot 1820; Baron van Nesselrode Hugenpoth tot 1821; G.H. van Kempen tot 1831; D. Boonen tot 1838; C.B. Krayenhoff van Wickera, Ridder der Militaire Willemsorde 4e klasse, waarnemend landdrost tot 1839; J. Scheek, waarnemend landdrost tot 1844. Zie: Heckers, *Het District Nickerie*, 132.
- De journalen schetsen een gedetailleerd beeld maar bevatten ook hiaten. In Nationaal Archief Suriname (verder NA Suriname) 1:05:11:10, 1 ontbreekt de informatie van november 1820 tot en met februari 1823. De dagtekeningen van 17 juli tot en met 24 september 1823 zijn vervaagd en daardoor

onleesbaar. In NA Suriname, 1:05:11:10, 2 ontbreekt het tweede tot en met het vierde kwartaal van het jaar 1831. In NA Suriname, 1:05:11:10, 4 is slechts het eerste kwartaal van 1842 aanwezig, en ontbreken de laatste drie.

20. NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 25 augustus 1834.

21. Klachten:

1: Op 31 augustus 1840 klagen zeven slaven van Balfour over slechte omstandigheden. Als gevolg werden de slaven afgestraft, onder toezicht van de 'gehele slavenmagt' – NA Suriname, 1:05:11:10, 4 2: Op 7 november 1840 klagen slaven van Paradise over te zware omstandigheden en ongunstige behandeling. De klachten werden onderzocht, maar onjuist bevonden – NA Suriname, 1:05:11:10, 4. 3: Op 10 augustus 1841 gaven 16 slaven van plantage Waterloo te kennen dat Balfour hen mishandelde. Na een onderzoek werd op 11 augustus door de landdrost vastgesteld dat deze klacht een poging was om de opvolger van Balfour, administrateur en directeur R. York, naar hun hand te zetten. De slaven werden afgestraft met de gehele slavenmacht als publiek – NA Suriname, 1:05:11:10, 4. Brandstichting: 1: Cruickshank klaagde "neger Laurence" aan op 13 oktober. In samenwerking met William van Forgue zou hij hebben geprobeerd Cruickshank zijn plantage in brand te steken – NA Suriname, 1:04:11:10, 1, 13 oktober 1828; 2: In april 1833 zou een deel van plantage Waterloo afgebrand zijn, met grote financiële schade voor de heer Balfour als gevolg – NA Suriname, 1:04:11:10, 3, 18 april 1833; 3: De slaafgemaakte Cero en Hannibal van plantage Waterloo werden beschuldigd voor brandstichting: NA Suriname, 1:04:11:10, 3, 1 december 1834.

22. Op plantage Hope werd bijvoorbeeld gemeld: 'de gehele "macht slaven weigerde te werken en [verliet] de plantage, om hetwelke oproer te bedwingen hij om assistentie der militaire macht verzocht. De landdrost begaf zich dadelijk in persoon naar de plaats en begon meteen de bastaards te ordonneren van de slaven bij elkander te roepen, door het klappen der zweep, hetwelk alhier gebruikelijk is, dreigende hen in geval van ongehoorzaamheid op staande voet te fusilleren. Dit was van gevolg dat de gehele magt weldra voor het huis verscheen en om genade smeekte, het detachement uit 5 jagers en 8 guides bestaande kwam na verloop van twee uur aan en alstoen gaf de landdrost de rebellen aan hunnen eigenaar over om ze naar goedvinden te straffen, hetgeen deeze daarop met de meeste getreueghheid deed zonder eenen lukel te verschoonen.' NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 5 juni 1820.

23. J.P. Siwipersad, *Gij zijt blank en wij zijn zwart* (Den Haag 2009) 114, 115.
24. NA Suriname, 1:04:11:10, 3, 24 juni 1837.
25. Buddingh, *De geschiedenis van Suriname*, 185.
26. NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 8 januari 1834.
27. 2 oktober en 14 oktober 1837. In de nacht van 2 oktober 1837 stal een aantal slaven een boot van de militaire post, waarmee zij de Corantijn over staken. Op 14 oktober 1837 werd diensgevolg "een verbod van vreemde vaartuigen in de districten Oppere- en Nedernickerie" uitgeroepen." – NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 1841: toen het jaar 1841 een enorme toename aan ontvluchtingen kende, kwamen de autoriteiten wederom in actie. Op 22 september besloot de landdrost over te gaan tot 'quarantaine maatregelen voor schepen komende van Brits-Guyana.' NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 22 september 1841. Tevens werd 4 oktober besloten de militaire bezetting te versterken. NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 4 oktober 1841.
28. James Balfour wilde met indianen naar de overkant van de Corantijn zeilen om spullen te halen om de schade te herstellen van een brand op zijn plantage; 2: De heer Stonah uit Grenada, vroeg een pas vroeg om van tijd tot tijd van Berbice naar Nickerie te varen om zaken met de heer Cruickshank te verevenen; 3: John Stewart vroeg of de heer Dummett, woonachtig in Berbice, op een corjaal met indianen van tijd tot tijd naar Nickerie mocht varen; 4: Hannah Herbert, bevond zich sinds geruime tijd in Berbice maar wilde terugkeren naar het Nickeriedistrict; 5: Ingenieur Malcolm meende in Berbice betere baankansen te hebben en wilde zich daar vestigen. – NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 24 september 1834.
29. NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 12 april 1823.
30. Idem, 25 september 1823.
31. Heckers, *Het District Nickerie*, p. 33 – 34.
32. Deze nieuwe premie werd vastgesteld op 19 februari 1834 – NA Suriname, 1:05:11:10, 3.
33. Dit gebeurde bijvoorbeeld op 1 september 1834: de slaven van Carbin vingden die van Nicholson op – NA Suriname, 1:05:11:10, 3.
34. S. Dresscher, 'The long goodbye: Dutch capitalism and anti-slavery in comparative perspective', *American Historical Review* 99 (1994) 44-69.
35. J.P. Siwipersad, 'Emancipation in British Guyana and its influence on Dutch policy regarding Surinam' in: David Richardson (red.), *Abolition and its aftermath: The historical context 1790 – 1916* (2013) 168 – 180.
36. Graham Burnett, *Masters of all they surveyed: Exploration, geography, and a British El Dorado* (Chicago 2001) 81.
37. NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 12 april 1833, NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 24, 19 augustus 1837.
38. Siwipersad, 'Emancipation in British Guyana', 168 – 180.
39. Hira, *het verzet in Suriname*, 164 – 168.
40. Anti-slavery reporter, 'British slaveholders living in Surinam (01-06-1861)'
41. Philip Dikland, 'Nieuw-Rotterdam' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2013).
42. Heckers. *Het District Nickerie*, 32.
43. NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv. nr. 69.
44. Drie verschillende auteurs noemen ditzelfde gegeven. Daarbij dient de eerste bron uit 1933, die zich baseert op een bron uit 1890, bij de andere bronnen overduidelijk als voorbeeld. Zij hanteren vrijwel precies dezelfde woorden, maar benoemen geen verdere details. Vergelijk: 1: Albert Raymond Forbes Webber, *Centenary History and Handbook of British Guyana* (1931) 166. How justifiable were the suspicions of the slaves may be taken from the fact that some of the Berbice Planters announced their intention to remove their slaves immediately to Nickerie, before the Emancipation Act came into force, so as to avoid its effects. Sir James Carmichael Smyth showed thereupon the metal of his steel, by issuing a Proclamation dated 24th September, 1833, threatening to hang any British subject connected with such a foolish and wicked undertaking. No slaves were removed; 2: Guyana Chronicle E-Paper, 'Guyana chronicle emancipation supplement' (1 augustus 2014) <https://issuu.com/guyanachroniclee-paper/docs/guyana_chronicle_emancipation_suppl> geraadpleegd op 3 december 2017. 'There were some planters who were unwilling to comply with the Emancipation Act. Some Berbice planters announced their intention to remove their slaves immediately to Nickerie in Suriname before the Emancipation Act came into force, so as to avoid its effect. Suriname did not abolish slavery until 1863'; 3: O. Ishmael, *The Guyana story – From earliest times to independence* (Bloomington 2013) 152: 'But there were some planters who were unwilling to comply with the Emancipation Act. Some Berbice planters even announced their intention to remove their slaves immediately to Nickerie in the Dutch Colony (where slavery was still legal) before the Emancipation Act came into force so as to avoid its effect. Suriname did not abolish slavery until 1863'.
45. Webber stelt dat Charmicael Smyth dit verklaarde op 24 september 1833. Echter, het archiefstuk van 24 september 1833 waarnaar Webber verwijst, bevat geen dergelijke verklaring. Dit

- zet vraagtekens achter de validiteit van deze stelling.
Zie: Webber, Centenary History, 166 & TNA, PRO 30/35/18 – British Guiana Dispatches. To the Secretary of State. Entry book. Vol. 1, 24 September 1833.
46. P. Koolen, Transcriptie TNA, CO-111/28 (Februari 2015) 14.
47. NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 31 december 1823.
48. NL-HaNA, Alg. Rekenkamer / Comptabel Beheer, 2.02.09.08, inv.nr. 225, Charbon en Zoon.
49. Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44187>> [geraadpleegd op 2 januari 2018]. <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44187> & Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44147>> [geraadpleegd op 2 januari 2018].
50. Dikland, 'Nieuw-Rotterdam.'
51. NL-HaNA, 2.02.09.09, 228, Robert Kirk.
52. H.C. van Renselaar, 'Colin, profeet van Coronie' in: *Uit Suriname's Historie* (Amsterdam 1973) 21.
53. Dikland, 'Nieuw-Rotterdam.'
54. Heckers, *Het District Nickerie*, 75.
55. Zo werd er in 1822 nog een aanklacht gedaan tegen de schipper Charles Beverley, die slaven uit Berbice naar Nickerie zou smokkelen. Zie: *British and Foreign State Papers, Lieutenant-Governor Beard to William Ross, Post Holder, Correntyne*, Volume 10 (1822)
56. HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 8, 9 september 1833.
57. Ibidem.
58. Burnett, *Masters of all they surveyed*, 82. Burnett beschrijft dit in een voetnoot. Het archiefstuk waarop hij deze informatie baseert, is aangevraagd bij het archief in Guyana, maar de assistent-archivaris kon deze niet vinden.
59. Van de volgende planters die actief waren in zowel Britse als Nederlandse koloniën zijn geen slavenregisters beschikbaar: Vincent Abbensets woonde in Berbice en werd directeur van ontbrekende plantage Glensander; Jane Rose Cruden woonde in Barbados en werd eigenaar van ontbrekende plantage Longmay; Alexander MacDonald woonde in Berbice en werd eigenaar van plantage Sealand; Robert MacLachlan woonde in Bertice en werd eigenaar van Blensander; Colin Simson woonde in Trinidad en werd eigenaar van Gloucester.
60. Ballantyne, 'the Limits of British Imperial History', 449 – 452, Novak, 'The flexible territoriality of borders', 741-767, Harrold, *Border war*, 209-214, Salafia, *Slavery's borderland*, 1 – 15.